

کتاب کار علوی فارسی

درس دهم

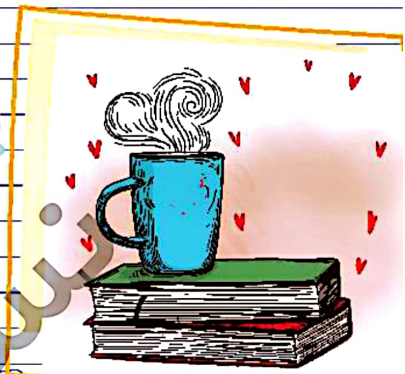
آموزگار مریم بهجتی

درس دهم

«یار مهربان»

آموختنی‌ها

- ۱ ساختن واهی جدید با ترکیب کلمه معنای آن
- ۲ پی بردن به اهمیت قش‌ فعل در نگار معنای جمله
- ۳ شناخت مفعول در جمله
- ۴ احساس ارتباط صمیمیت بین خود و کتاب

جعبه‌ی کلمات

کلمات هم‌معنی

آزاده: رنجیده، ناراحت
لذت: حالت خوشایند و خوب
صمیمی:
غروب:

کلمات مخالف

گذشته
دوستی
کوچولو
خسته

کلمات هم‌خانواده

خیال، تخیل، مخیله
شکل، اشکال، شاکله
متوجه، توجه، موجه
حال، احوال، حالت
ضربان، ضربه، ضارب

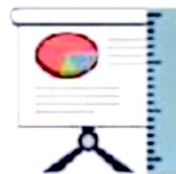
نغمه:
مراقب: نگهبان، مواظب
معمولاً:
موضوع:

آسپ:
آغوش:

باخبر
حقیقت
هرگز
زمین

شعر، شاعر، مشاعره
مختلف، اختلاف، خلاف
قلب، منقلب، تقلب

درس دهم

کلمات هم معنی	
صمیمی - بگرتگ، مخلص	آسیب - صدمه
غروب - پایان روز، شام	آغوش - بغل
نعمه - ؟	گشوده‌ای - باز کرده‌ای
معمولاً - بیشتر مواقع	دوش - کتف، شلای انسان
موضوع - مطلب، مسئله	

کلمات مخالف	
گذشته $\neq$ آینده	نزدیک $\neq$ دور
دوستی $\neq$ دشمنی	گرم $\neq$ سرما
کوچولو $\neq$ بزرگ	باخبر $\neq$ بی‌خبر
خسته $\neq$ سرحال	حقیقت $\neq$ دروغ
بالوادی $\neq$ بی‌بالوادی	هرگز $\neq$ همیشه
گشوده $\neq$ بسته	زمین $\neq$ آسمان

علوی

یار مهربان

همه می‌دانیم که باید در نگهداری کتاب کوشا باشیم و از آن به خوبی محافظت کنیم. کتاب یار خوب و مهربانی است که در تنهایی‌ها می‌تواند ما را خوشحال کند و به سفرهای خیالی ببرد. کتاب به ما مطالب بسیاری می‌آموزد.

بخوان و بدان

ملان بچه‌ها را صدا زد: «درنا، برنا بیایید می‌خواهیم غذا بخوریم». برنا سفره را پهن کرد. درنا بشقاب‌ها را چید. ملان پلو را توی دیس کشید و سر سفره آورد. بلبا ظرف خورشید را آورد. سبزی و ماست هم به کمک بچه‌ها در سفره چیده شد. همه با هم دور سفره نشستند. مامان گفت: «آخ! پارچ دوغ را در آشپزخانه جا گذاشتم». درنا گفت: «من دوغ را می‌آورم». برنا گفت: «پس من هم لیوان‌ها را می‌آورم». بلبا گفت: «زود باشید غذا سرد شد».

در متن بالا کلماتی دیده می‌شود که بعد از آن‌ها «را» آمده است. اگر دقت کنید می‌بینید که کلری، بر روی این کلمات انجام شده است.

مثال: زهرا کتاب را برداشت.

عمل برداشتن بر روی کتاب انجام گرفته است. به این کلمات «مفعول» می‌گویند: معمولاً بعد از مفعول «را» می‌آید.

در یک جمله با تغییر فعل، آن جمله معنای جدید پیدا می‌کند.

از ترکیب برخی کلمات با «ند»، کلمات جدید ساخته می‌شود.

مثال: دانش + مند = دانشمند

بهتر است برای نوشتن در مورد یک موضوع کلی آن را به موضوعات کوچک‌تر تقسیم کنیم و سپس در مورد هر یک از موضوعات کوچک یک بند بنویسیم تا درباره‌ی موضوع کلی یک متن کامل داشته باشیم.

املا دان

ولی گرامی! بدون صدا از روی تعدادی از کلمات متن کتاب و یا متن داده شده بخوانید و از کودک دلبندمان بخواهید با لب خوانی کلمات را حدس بزند و بنویسد. البته نیاز است که قبل از شروع املا از روی متن چند بار خوانده باشد.

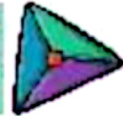

من یار مریانم	دانا و خوش بیانم
گویم سخن فراوان	با آن که بی زبانم
پندت دهم فراوان	من یار پند دانم
من دوستی هنرمند	با سود و بی زبانم
از من مباش غافل	من یار مریانم

«عباس یمنی شریف»

شعری که خواندی درباره‌ی کتاب نوشته شده است. کتاب دوستی است که همیشه همراه ماست، ضربان قلب ما را می‌شنود و وقتی آغوشش را می‌گشاید ما را به سفرهای خیالی می‌برد. حقیقت این است که ما کتاب را انتخاب می‌کنیم و با او دوست می‌شویم و از او چیزهای مختلفی می‌آموزیم، اما گاهی عصبانیتمان را نیز سر او خالی می‌کنیم و با مشت محکم به او می‌کوبیم و آن را به گوشه‌ای پرت می‌کنیم. حتماً تا کون متوجه حرفهای من شده‌اید. می‌خواهم بگویم با این که کتاب به نظر یک وسیله می‌آید، اما به طور خلاصه مانند یک موجود زنده در کنار ماست.

تمرین

کلمات هم معنی را به هم وصل کن.

۱

آسیب

آغوش

مراقب

آزرده

مواظب

بغل

صدمه

رنجیده

فارسی سوم دبستان

علوی

۲ درستى ☒ و نادرستى ☒ جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستى، درست آنها را بنویس.

الف: کتاب می‌تواند دوست خوبی برای ما باشد. ☐

ب: وقتی کتاب را خواندیم، دیگر نیازی نیست که از آن مراقبت کنیم. ☐

پ: مخالف کلمه‌ی «آزرده»، خسته است. ☐

ت: هم‌خانواده‌ی «لذت»، لذیذ است. ☐

۳ جاهای خالی را با توجه به درس پر کن. (یک کلمه اضافی است)

حالت - مختلف - آغوش - لحظه‌ای - باغها

الف: راستش بهترین وقت برای من، آن است که مرا در می‌گیرید و به قلبتان نزدیک می‌کنید.

ب: در این است که من شما را بر دوش خودم سوار می‌کنم و به سفر می‌برم و با آدم‌ها و جاهای آشنا می‌کم.

۴ با حروف در هم ریخته‌ی داخل لبرها کلمه بساز و بنویس.

۵ شعر را کامل کن.

کتاب را که باز می‌کنی

.....

.....

.....

۱. آزرده = رنجیده

مراقب = مواظب

آغوش = بغل

آسیب = صدمه

۲. الف) درست

ب) نادرست ← همیشه باید از کتاب مراقبت کنیم.

پ) نادرست ← مخالف کلمه‌ی آزرده، کلمه‌ی خشنود است.

ت) درست

۳. الف) لحظه‌ای - آغوش

ب) حالت - مختلف

۴. آغوش - ضعیف - غایب

۵. کتاب را که باز می‌کنی

پرنده‌ای که از زمین

تو را به باغ‌های نور می‌برد.

دو بال یک پرنده را گشوده‌ای

تو را به شهرهای دور

هشت کلمه از درس پیدا کن و سپس آنها را به ترتیب حروف الفبا بنویس.

۶

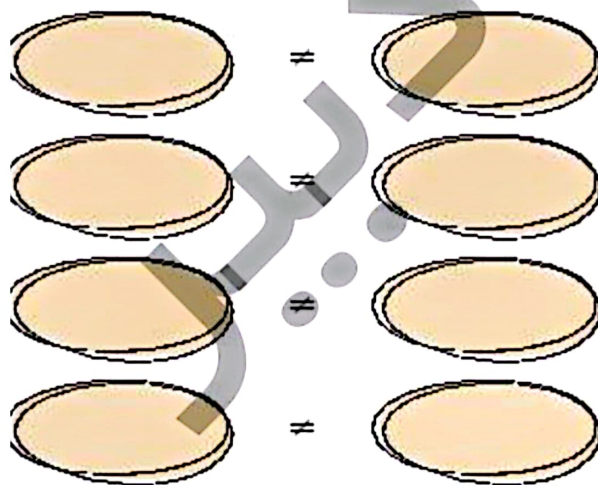

برای جمله‌ی زیر فعل‌های مختلف بنویس.

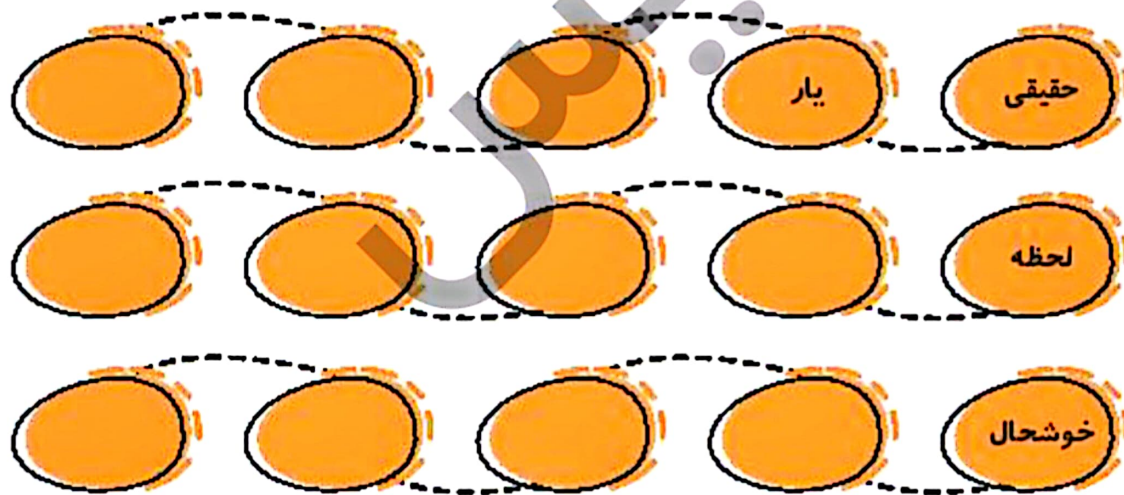
۷

مهسا پرتقال را

۸ کلمات مخالف را روبه‌روی هم بنویس.

۹ با نشانه‌ی آخر هر کلمه، به دلخواه کلمه‌ی بعدی را بنویس.

۱۰ با توجه به معنی هر کلمه، کامل کن.

الف: نیازمند یعنی

ب: هنرمند یعنی

پ: قانونمند یعنی

۱۱ در جمله‌های زیر مفعول را پیدا کن و با مدارنگی دور آن خط بکش.

الف: من شما را بر دوش خود سوار می‌کنم.

ب: آواز پرندگان را دوست دارم.

پ: اغلب شما کتاب را خیلی دوست دارید.

۱۲ شعر زیر را ادامه بده.

دیروز می‌گشتم

در باغ زیبایی برگ درختان را

گفتم به گوش باغ

آن باغ زیبا گفت

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۶. به عهده‌ی دانش آموز می‌باشد.

۷. به عهده‌ی دانش آموز می‌باشد.

۸. آغاز = پایان

طلوع = غروب

ابتدا = انتها

ناراحت = خوشحال

۹. حقیقی - بار - رضایت - توانایی - یقین / لحظه - هلو - وطن - نمایش - شعر / خوشحال - لواشک - کدو - وحشی - بار
جمله به عهده‌ی دانش آموز می‌باشد.

۱۰. کسی که نیاز دارد.

کسی که هنر دارد.

کسی که قانون را رعایت می‌کند.

۱۱. شما - پرندگان - کتاب

۱۲. دیروز می‌گشتم

آنجا پر از گل بود

برگ درختان را

دلتنگی گل را

گفتم به گوش باغ

پیداست استاد است

آن باغ زیبا گفت:

تنها خداوند است

در باغ زیبایی

به به چه گل‌هایی!

باران صفا می‌داد

بلبل شفا می‌داد

این نقش‌ها از کیست؟

نقاش‌اش عالی است!

نقاش این دنیا،

آن خالق یکتا

یک روز صبح که از خواب بیدار شدم در آینه نگاه کردم و دیدم ربات شده‌ام.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

با توجه به سؤالات داده شده، پاسخ مناسب را انتخاب کن.

الف: املاي کدام کلمه صحيح است؟

- (۱) زربان قلب (۲) اقلب (۳) باق (۴) لحظه

ب: شاعر شعر «نقاش دنيا، کيست؟

- (۱) اسدالله شعباني (۲) نسرین صمصامي (۳) فاطمه سلحشور (۴) مصطفی رحمان دوست

پ: نقاش دنيا کيست؟

- (۱) خداوند (۲) انسانها (۳) جانداران (۴) طبيعت

ت: مخالف کلمه ي «کم حوصله»، کدام است؟

- (۱) پراشتها (۲) کم رو (۳) پر حوصله (۴) پر رو

ث: برگ درختان را صفا مي داد.

- (۱) بلبل (۲) کودکان (۳) گل (۴) باران

ج: کلمات کدام گزينه به يکديگر مربوط نيستند؟

- (۱) گل، کتاب، بلبل (۲) خداوند، خالق، پروردگار (۳) نقاش، هنرمند، استاد (۴) دکتر، شفا، بيماری

خوانش و پردازش

داستان زیر را بخوان و به سؤالها پاسخ بده.

۱۵

روزی ثروتمندی، سبیدی پر از غذاهای فاسد به فقیری داد. فقیر لبخندی زد و سبد را گرفت و از قصر بیرون رفت. فقیر همی آن‌ها را دور ریخت و به جایش گل‌های زیبا و قشنگی در سبد گذاشت و به مرد ثروتمند بازگرداند.

ثروتمند شگفت‌زده شد و پرسید:

«چرا سبیدی که پر از چیزهای کثیف بود را پر از گل زیبا کرده‌ای و نزدم آورده‌ای؟!»
فقیر گفت: «هرکس آنچه در دل دارد می‌بخشد.»

الف: کدامیک از دو شخصی که در داستان بودند انسان بهتری بود؟ چرا؟

.....

ب: چرا فقیر سبد را پر از گل کرد و بازگرداند؟

.....

پ: رفتار مرد فقیر چه تأثیری روی مرد ثروتمند گذاشت؟

.....

۱۳. به عهده‌ی دانش‌آموز می‌باشد.

۱۴. الف) گزینه «۴» و گزینه «۱»

ب) گزینه «۲»

پ) گزینه «۱»

ت) گزینه «۳»

ث) گزینه «۴»

ج) گزینه «۱»

خوانش و پردازش

۱. فقیر - چون جواب بدی را با خوبی داد.

۲. چون هر کس آنچه در دل دارد می‌بخشد.

۳. او را شگفت زده کرد.

فعل: جزء اصلی جمله است و انجام گرفتن کاری یا روی دادن حالتی را نشان می دهد.

مثال: احمد مدادش را تراشید.

مثال: مرجان خیلی تشنه است.

بعضی از فعل ها از یک کلمه تشکیل شده اند و برخی دیگر از چند کلمه تشکیل شده اند.

فاعل: کسی یا چیزی است که کار از او سرزده است. فاعل کننده ی کار است.

مثال: دانش آموزان کلاس پنجم به اردو رفتند.

مثال: علی گربه را دنبال کرد.

مفعول: گاهی فعل در جمله با فاعل کامل نمی شود و به کلمه ی دیگری نیز احتیاج دارد.

مثال: علی شیشه را شکست.

مثال: پدر پرویز را دید.

پس می توان گفت: مفعول کسی یا چیزی است که اثر کار فاعل به او برسد.

علامت مفعول: مفعول بیشتر با کلمه «را» می آید. مثال: کبوتر دانه ها را روی زمین دید.

مفعول چیزی یا کسی است که

فعل جمله روی آن انجام یا واقع می‌شود.

برای نمونه، عبارت «گل‌های نسترن»

مفعول جمله «مادرم گل‌های نسترن را هرس می‌کرد.» است

زیرا فعل «هرس کردن» روی آن انجام شده است.

برای تشخیص مفعول

در شعر و نثر باید پرسش «چه کسی / چه چیزی را؟»

را قبل از فعل جمله قرار بدهیم.